

Το επιδρομικό «Atlantis»

Ένα φάντασμα στον Ωκεανό

Α΄ ΜΕΡΟΣ

του Αντιναυάρχου (ε.α.), Ξενοφώντος Μαυρογιάννη ΠΝ

Το «Atlantis» πριν από τον πόλεμο με το πραγματικό του όνομα «Goldenfels»

Αρκετά χρόνια μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έγιναν γνωστά από τα επίσημα αρχεία των Συμμάχων και του Γερμανικού Ναυτικού Επιτελείου, τα έργα και αι ημέραι των γερμανικών επιδρομικών. Η δράση τους αποτελεί, ασφαλώς, μία από τις πλέον καταπληκτικές σελίδες του κατά θάλασσα πολέμου. Σελίδες γεμάτες περιπέτεια, τόλμη, πανουργία και ικανότητα των θαλασσόλυκων αυτών που διέσχιζαν τους ωκεανούς ψάχνοντας για τη λεία τους. Τα γερμανικά επιδρομικά αποτέλεσαν σοβαρότατο πρόβλημα για τις συμμαχικές θαλάσσιες οδούς. Τα κατορθώματα αυτών των «πειρατικών» δείχνουν την αποφασιστική σημασία των ναυτικών γνώσεων και του πνεύματος της πρωτοτυπίας των πληρωμάτων τους, αποδεικνύοντας τη σημασία των αρετών αυτών, όσο εξακολουθούν να υπάρχουν άνθρωποι και θάλασσα. Η δράση τους γέμει περιπετειών, τόλμης, αυτοθυσίας αλλά και ανθρωπισμού, στον αγώνα αυτόν της κατά θάλασσαν καταδρομής.

Το Γερμανικό Ναυτικό Επιτελείο, στηριζόμενο και στην αποκτηθείσα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πείρα, είχε επιμελώς μελετήσει και το θέμα

της διενέργειας καταδρομών κατά της εχθρικής ναυτιλίας, με εξοπλισμένα εμπορικά και στον πόλεμο αυτό.

Επιλέχθηκαν πλοία, κατά το πλείστον εκτοπίσματος 7.000-8.000 τόνων γκρος, μικρής σχετικά ταχύτητας, αλλά μεγάλης ακτίνας ενεργείας.

Έφεραν 6-8 πυροβόλα των 5,9 ιντσών, που αφαιρέθηκαν ως μη χρησιμοποιούμενα από τα πλοία του Αυτοκρατορικού Ναυτικού, δευτερεύοντα οπλισμό, τορπιλοσωλήνες, νάρκες και τα περισσότερα 1-2 υδροπλάνα. Η παραποίηση των υπερκατασκευών τους ήταν τόσο ευχερής και επιτυχής, ώστε εύκολα εξαπατούσαν τα θύματά τους, μεταμφιεζόμενα σε φίλια ή ουδέτερα. Σε αντίθεση με τον κύριο οπλισμό τους που ήταν παλιός τα πληρώματα αποτελούνταν από τους καλύτερους ναύτες που υπηρετούσαν στο Kriegsmarine.

Ο κυβερνήτης κάθε καταδρομικού του είδους αυτού (commerce raider) είχε το δικό του τρόπο να αιφνιδιάζει τον εχθρό. Απ' αυτό ακριβώς «το κόλπο» και την πρωτοτυπία του εξαρτιόταν η επιτυχία της όλης επιχείρησης. Και από την προσαρμογή της ιδιότυπης μεθόδου που κάθε κυβερνήτης επινοούσε εξαρτιόταν η μοίρα όλων αυτών των

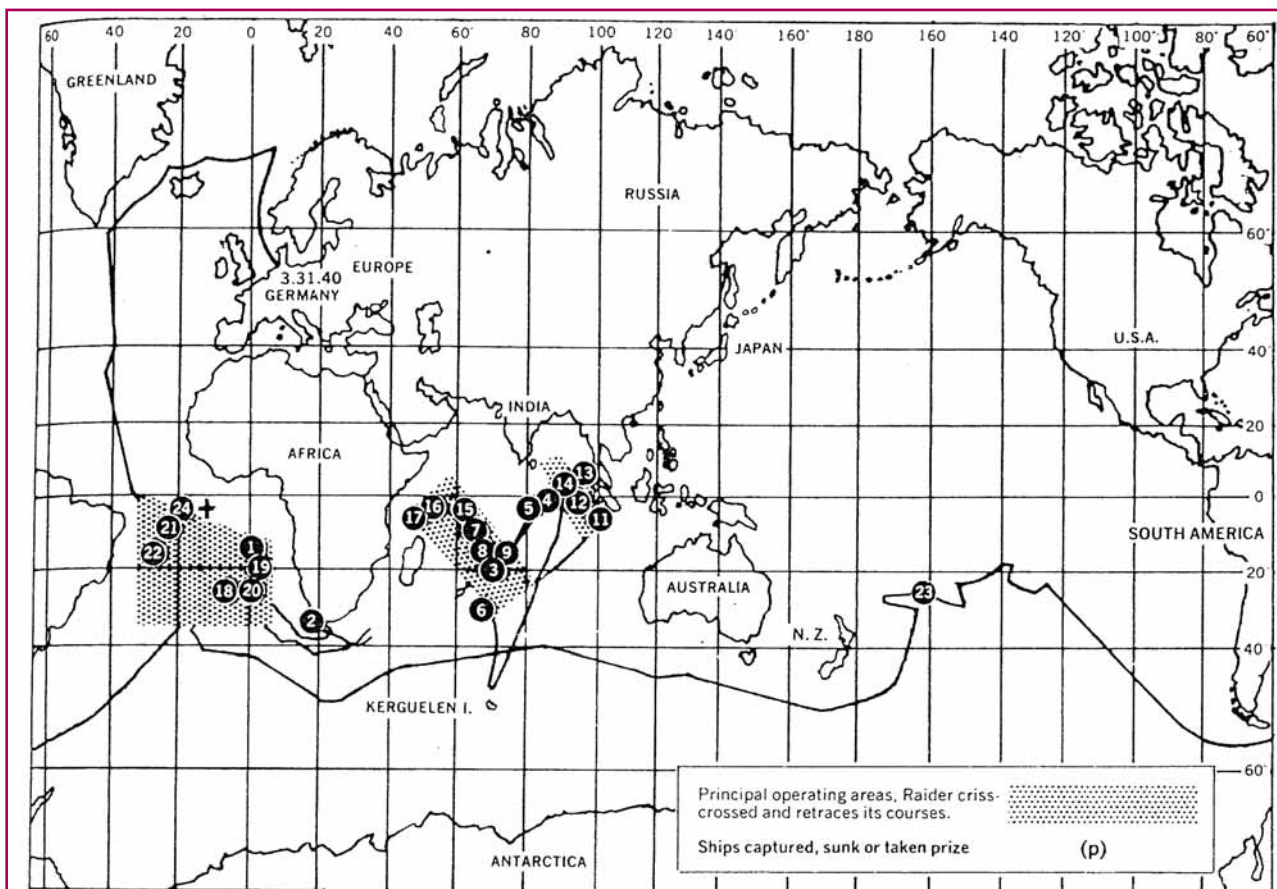
ανθρώπων που αγωνίζονταν πάνω στα κύματα. Έργο τους ήταν η ανεύρεση της λείας μέσα στην απεραντοσύνη των ωκεανών, η αιφνιδιαστική προσβολή της, η εξολόθρευσή της και αμέσως μετά η εξαφάνισή τους.

Η πρώτη ενέργεια του επιδρομέα ήταν να διατάξει το θύμα του να μην κάνει χρήση του ασυρμάτου του και, εφόσον συμμορφωνόταν, δινόταν χρόνος στο πλήρωμά του να εγκαταλείψει το πλοίο, πριν αυτό βυθιστεί ή συλληφθεί. Αρκετοί εν τούτοις πλοίαρχοι, αδιαφορώντας για τις συνέπειες, έστελναν σήματα για την εμφάνιση εχθρού.

Πολλές φορές οι καταδρομείς κρατούσαν τη λεία τους, επιβίβαζαν τα πληρώματα των βυθιζομένων πλοίων και τα έστελναν – βάζοντας και δικό τους πλήρωμα – σε ευρωπαϊκά λιμάνια ή απομακρυσμένες ακτές. Γενικά οι κυβερνήτες των επιδρομικών συμπεριφέρθηκαν με ανθρωπισμό στα πληρώματα των συλληφθέντων πλοίων, με εξαίρεση τον κυβερνήτη του «Βίντερ» (Widder), ο οποίος μετά τον πόλεμο καταδικάστηκε ως εγκληματίας πολέμου.

Χαρακτηρισμός των επιδρομικών

Όσα εμπορικά επιτάσσονταν από το

ROUTE OF ATLANTIS

1. SCIENTIST	5.03.40	9. BENARTY	9.10.40	17. KETTY BRÖVIG (p)	2.02.41
2. Mines at Cape Agulhas	5.10-11.40	10. COMMISSAIRE RAMEL	9.20.40	18. ZAMZAM	4.17.41
3. TIRRANNA (p)	6.10.40	11. DURMITOR (p)	10.22.40	19. RABAUL	5.14.41
4. CITY OF BAGDAD	7.11.40	12. TEDDY	11.9.40	20. TRAFALGAR	5.24.41
5. KEMMENDINE	7.13.40	13. OLE JACOB (p)	11.10.40	21. TOTTENHAM	6.17.41
6. TALLEYRAND	8.02.40	14. AUTOMEDON	11.11.40	22. BALZAC	6.22.41
7. KING CITY	8.24.40	15. MANDASOR	1.24.41	23. SILVAPLANA (p)	9.10.41
8. ATHELKING	9.09.40	16. SPEYBANK (p)	1.31.41	24. RAIDER Sunk by H.M.S. DEVONSHIRE +	11.22.41

Το περιπετειώδες ταξίδι του «Atlantis» και η δράση του

Γερμανικό Ναυτικό έπαιρναν ένα απλό αύξοντα αριθμό και ήταν γνωστά ως: Schiff (Πλοίο) 1, Schiff 2 κ.ο.κ. Αυτά που μετατρέπονταν σε επιδρομικά διακρίνονταν με το χαρακτηριστικό HSK (Handels – Stor – Kreuzer) και έναν αριθμό. Οι Βρετανοί είχαν δώσει δικά τους χαρακτηριστικά στα επιδρομικά αυτά: Raider A, B, κ.ο.κ. Έτσι, π.χ. το Atlantis ήταν το Schiff 16 = Raider C. Το «Ωρίων» ήταν το Schiff 36 = H S K 1 = Raider A.

Τα πρώτα τρία πλοία καταδρομής τέθηκαν στην υπηρεσία το τέλος του 1939, άλλα τρία κατά το πρώτο εξάμηνο του 1940, για να ακολουθήσουν και άλλα τέσσερα.

Το «Atlantis» ήταν το πρώτο επιδρομι-

κό που ανοίχθηκε στον ωκεανό με την έναρξη του πολέμου με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Μπέρναρντ Ρόγκε (Bernhard Rogge). Μαζί μ' αυτό βγήκαν για καταδρομές το «Ωρίων» (Orion) ή Schiff 36 = HSK 1 = Raider A με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Βέινερ, το «Βίντερ» (Widder) ή Schiff 21 = HSK 3 = Raider D με κυβερνήτη τον πλοίαρχο φον Ρούκεσελ, το «Θορ» (Thor) ή Schiff 10 = HSK 4 = Raider E με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Κέελερ, το «Πιγκουίνος» (Pinguin) ή Schiff 33 = HSK 5 = Raider F με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Κρύντερ και τέλος το «Κόμετ» (Kommet) ή Schiff 45 = HSK 7 με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Έουσεν που έγινε διάσημος λόγω του τολμηρού διάπλου της Βόρειας παγωμένης Θάλασσας.

Οι επιχειρήσεις του «πρώτου αυτού κύματος» σημείωσαν καταπληκτική επιτυχία, έχοντας με το μέρος τους και μία εξαιρετική τύχη. Χρονικά και τοπικά καλά τοποθετημένα τα επιδρομικά έγιναν οι μυστηριώδεις κυνηγοί – τα φαντάσματα των πέντε ωκεανών – και δημιούργησαν πρωτοφανή αναστάτωση στη ναυσιπλοΐα των Συμμάχων.

Ακολούθησε το «δεύτερο κύμα» με τον «Κορμοράνο» (Kormoran) ή Schiff 41 = HSK 8 = Raider G με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Ντέμετερς τον οποίον ακολούθησαν και τα άλλα τέσσερα επιδρομικά. Αυτά είχαν πολύ καλύτερο εξοπλισμό, η μεταμφίεσή τους ήταν πολύ τελειότερη, όλα τα πυροβόλα κρύβονταν κάτω από το κατάστρωμα,

Τέσσερις εικόνες που δείχνουν πώς καμουφλαριζόταν το «Atlantis». Άνω: Τα πυροβόλα σκεπασμένα με μουσαμάδες. Μέσο δεξιά: Τα πυροβόλα ακάλυπτα. Κάτω αριστερά: Οι πυροβολητές με στολές Άγγλων. Κάτω δεξιά: Αξιωματικός του πλοίου με στολή τουρίστα.

ακόμα και τα αντιαεροπορικά. Μ' ένα χειρισμό, αντί να φεύγει το καμουφλάζ, ανέβαιναν τα πυροβόλα με την ομοχειρία τους έτοιμη για δράση.

Το Atlantis ανοίγεται στον Ωκεανό

Το «Atlantis» ήταν το εμπορικό «Goldenfels» που κατασκευάστηκε στα ναυπηγεία Vulkan της Βρέμης και τέθηκε στην ενέργεια στις 30 Νοεμβρίου 1939. Ήταν το πρώτο από τα 9 ή 10 εμπορικά επιδρομικά που χρησιμοποίησε το Γ' Ράιχ. Εκτοπίσματος 17.600 τόνων/7.862 γκρος, είχε 2 μηχανές Ντήζελ που του έδιναν μέγιστη ταχύτητα 16 κόμβων. Εξοπλίστηκε με 6 πυροβόλα των 5,9 ιντσών, 1 των 75 χλστ., 2 των 37 χλστ., 4 των 20 χλστ., 4 τορπιλοβλητικούς σωλήνες των 21 ιντσών, 92 νάρκες και 2 υδροπλάνα Heinkel He 114B. Είχε πλήρωμα 351

άνδρες (21 αξιωματικούς και 330 υπαξιωματικούς και ναύτες).

Στις 11 Μαρτίου 1940, σύμφωνα με το επίσημο πολεμικό ημερολόγιο του πλοίου, αποπλέει από το Κίελο έχοντας προσθέσει μία δεύτερη τσιμινιέρα (καπνοδόχο) παραλλαγμένο σε ουδέτερο πλοίο. Περνά από τα ναρκοπέδια της Βορείου Θαλάσσης, μεταξύ Νορβηγίας και Βρετανίας, μέσω του Αρκτικού Κύκλου και μετά μεταξύ Ισλανδίας και Γροιλανδίας με νότια κατεύθυνση. Κατορθώνει να διασπάσει το συμμαχικό κλοιό και από τις 23 Μαρτίου πλέει μεταμφιεσμένο στο νορβηγικό «Knut Nelson». Την 1η Απριλίου εμφανίζεται σαν το σοβιετικό πλωτό συνεργείο «Krim» φέροντας τη σημαία με το σφυροδρέπανο για να παραλλάξει το ακρωτήριο Κέιπ Βέρντε την 27η Απριλίου με τη μορφή

του ιαπωνικού «Kasii Maru» και τη σημαία του ανατέλλοντος ηλίου. Στις 2 Μαΐου αφήνει να περάσει το επιβατικό «City of Exeter» χωρίς να του επιτεθεί, λόγω του μεγάλου αριθμού των επιβατών που πιθανότατα έφερε.

Την επομένη συναντά το βρετανικό φορτηγό «Scientist». Σηκώνει την πολεμική σημαία και το διεθνές σήμα: «Σταματήστε, αλλιώς πυροβολώ. Μη χρησιμοποιήσετε τον ασύρματο». Το φορτηγό συνεχίζει την πορεία του και αρχίζει να μεταδίδει το σήμα: «QQQ...QQQ. Άγνωστο εμπορικό με διέταξε να σταματήσω». Το επιδρομικό αρχίζει τις παρεμβολές με τον ισχυρό του πομπό ρίχνοντας, αρχικά, μία προειδοποιητική βολή χωρίς αποτέλεσμα, οπότε συνεχίζει με ομοβροντίες. Πυρκαγιές ζώνουν το φορτηγό που καλύπτεται από σύννεφα καπνού. Μετά την αποτυχία βύθισής του με εκρηκτικά, το έργο ολοκληρώνουν τα πυροβόλα του «Atlantis» και μία τορπίλη.

Το ταξίδι συνεχίζεται προς νότο. Περνά από το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδος, φθάνει στο ακρωτήριο Αγκούλας και στις 10 Μαΐου ποντίζει 92 νάρκες στην είσοδο του Κέιπταουν. Μετά το πέρας κατευθύνεται στον Ινδικό. Εν πλω υποκλέπτει σήμα βρετανικού σταθμού που προειδοποιεί τα πλοία για την εμφάνιση επιδρομικού μεταμφιεσμένου σε ιαπωνικό. Αμέσως αλλάζει όψη και μετατρέπεται στο ολλανδικό «Abbekerk».

Είναι γνωστή η νοσταλγία για την πατρίδα και των δικών τους ανθρώπων των ναυτικών που ταξιδεύουν για μεγάλο διάστημα στη θάλασσα, χωρίς να έχουν προσεγγίσει σε ξηρά και μάλιστα εν καιρώ πολέμου. Γι' αυτό και τα επιτελεία, χωρίς να κρύβουν την αλήθεια από τα πληρώματα των πολεμικών πλοίων, αντιστάθμιζαν τις δυσάρεστες ειδήσεις με κάτι πιο ευχάριστο, αλλά αληθινό, εκτός βέβαια από αυτούς που χάριν της ωμής προπαγάνδας διαστρέβλωναν τελείως τα γεγονότα.

Δευτέρα πρωί της 10ης Ιουνίου το πλήρωμα του «Atlantis», με τη μορφή του ολλανδικού «Abbekerk», έπαιρνε το προάριστο στην τραπεζαρία. Τα ραδιόφωνα όλου του κόσμου μιλούσαν για την κάμψη της νορβηγικής αντίστασης και τη νίκη της Γερμανίας. Όπως ήταν φυσικό τα νέα είχαν χαροποιήσει το πλήρωμα. Δεν είχαν καλά καλά συνέλθει από τον ενθουσιασμό, όταν στις εννέα το πρωί ο οπτήρας της πλήρης αναφέρει την εμφάνιση πλοίου στον ορίζοντα. Τα κουδούνια του

συναγερμού αρχίζουν να χτυπούν και οι άνδρες με χαρά τρέχουν στις θέσεις μάχης γιατί μετά από πέντε ολόκληρες εβδομάδες συναντούσαν πλοίο. Από μακριά εκτιμούν ότι πρόκειται για βρετανικό της «Blue Funnel Line» το οποίο πλησιάζουν συνεχώς πλέοντας πάση δυνάμει, παρόλον ότι αυτό προσπαθεί να διαφύγει. Το τρελό κυνηγητό διαρκεί τρεις ώρες όταν στις 12.02 ο Ρόγκε διατάζει να αποκαλυφθούν τα πυροβόλα. Την ίδια στιγμή ξεπροβάλλουν απειλητικά τα στόμια των 5,9 ιντσών, ενώ συγχρόνως γίνεται η έπαρση της γερμανικής πολεμικής σημαίας στον πρυμναίο ιστό του «Atlantis» και σηκώνεται στον πρωραίο ιστό το διεθνές σήμα «Κρατήσατε αμέσως».

Σύμφωνα με το Δίκαιο του Πολέμου επιτρέπεται η χρήση ψεύτικης σημαίας, όπως και η μεταμφίεση των ανδρών με στολές άλλης εθνικότητας, αλλά όταν κάτω απ' αυτές τις παραπλανητικές συνθήκες αρχίσουν εχθροπραξίες, οφείλει το σκάφος να σηκώσει την αληθινή του σημαία και οι άνδρες να φέρουν τις στολές της εθνικότητάς τους. Διότι διαφορετικά παραβαίνει το Δίκαιο Πολέμου, τίθεται εκτός της προστασίας του και χαρακτηρίζεται πειρατικό.

Το άγνωστο πλοίο συνεχίζει τον πλου του σαν να μην κατάλαβε το σήμα να σταματήσει και την αποκάλυψη των πυροβόλων. Ασυγκίνητο μένει ακόμη και όταν μία βολή πέφτει μπροστά από την πλώρη του, αλλά στη δεύτερη αναγκάζεται να «κρατήσει» τις μηχανές. Την ίδια στιγμή ο ασυρματιστής αναφέρει στον Ρόγκε ότι πρόκειται για το «Tirrana» που άρχισε να εκπέμπει σήμα κινδύνου μαζί με το στίγμα του. Αμέσως το «Atlantis» αρχίζει τις παρεμβολές με τον ισχυρό του ασύρματο. Ταυτόχρονα από τη γέφυρα αντιλαμβάνονται ότι έχει εξοπλίσει το πρωραίο του πυροβόλο. Δεν προλαβαίνει να ρίξει παρά μία μόνο βολή γιατί το γερμανικό επιδρομικό το κατακεραυνώνει με 150 βλήματα. Το θύμα αμέσως σηκώνει λευκή σημαία.

Το άγημα λείας που επιβιβάζεται στο νορβηγικό αντικρίζει ένα φρικτό θέαμα. Το κατάστρωμα γεμάτο από φορτηγά, επιβατικά και νοσοκομειακά αυτοκίνητα μισοκατεστραμμένα με διαμελισμένα κορμιά και τραυματίες ανάμεσά τους. Υπάρχουν 5 νεκροί και άλλοι τραυματίες. Το πλήρωμα συγκεντρωμένο στο μέσο του καταστρώματος έχει άγριες διαθέσεις. Το πλοίο μεταφέρει πολεμικά εφόδια

Ο πλοίαρχος Bernhard Rogge κυβερνήτης του «Atlantis».

από Μελβούρνη στη Μομπάζα για τα αυστραλιανά στρατεύματα που πολεμούσαν στην Παλαιστίνη. Επίσης τρόφιμα, 6.015 τόνους μαλλιού και 900 τόνους μαζούτ.

Ο Ρόγκε αποφασίζει να στείλει το «Tirrana» στο γερμανοκρατούμενο λιμάνι του Μπορντώ αφού πρώτα έβαλε κυβερνήτη τον υποπλοίαρχο Βάλνταμ και άγημα από 12 Γερμανούς με 7 Νορβηγούς και 8 Ινδούς. Επίσης μεταφέρουν από το επιδρομικό και 262 αιχμαλώτους. Το νορβηγικό περνά νοτιότερα, απ' ό,τι συνήθως, το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδος, στη συνέχεια μεταξυ Φρητάουν και Μπίαια χωρίς κανένα επεισόδιο, παρόλον ότι η περιοχή ήταν γεμάτη από περιπολούντα συμμαχικά αεροπλάνα. Συνεχίζει μεταξύ Αζωρών και Κέιπ Βέρντε για να κατευθυνθεί προς τα ισπανικά χωρικά ύδατα. Εκεί όμως η τύχη το εγκατέλειψε. Στις 22 Σεπτεμβρίου 1940 τορπιλίζεται

από το βρετανικό υποβρύχιο «Τούνα» (Tuna) πριν μπει στο Λε Βερντόν όπου πνίγηκαν 60 αιχμάλωτοι.

Το κυνήγι συνεχίζεται

Το «Atlantis» μόλις αποχωρίστηκε από το «Tirrana» πήρε πορεία ανατολική ψάχνοντας για νέα θύματα. Στις 11 Ιουλίου 1940, βυθίζει το βρετανικό φορτηγό «City of Baghdad», εκποτίσματος 7.505 τόνων γκρος αφού κατάρχησε τον κρυπτογραφικό κώδικα συνεννόησης των εμπορικών πλοίων. Μετά δύο μέρες το «Kemmendine» έχει την ίδια τύχη με το «City of Baghdad», αφού και από τα δυο πλοία παρέλαβε τα πληρώματά τους. Στις αρχές Αυγούστου βυθίζει το «Talleyrand» και μετά 20ήμερο το «King City». Συνεχίζει με την καταστροφή στις 9 Σεπτεμβρίου του «Athelking» και την επομένη του «Benarty».

Συνεχίζεται